

Program prac konserwatorskich do barokowej kamiennej kapliczki z rzeźbą św. Floriana, w Dobczycach, powiat myślenicki.

Opracowanie: mgr Agnieszka Jakubowska-Szarska

Małopolski
Wojewódzki Konserwator Zabytków
w Krakowie
31-002 Kraków, ul. Kanonicza 24
Kraków, kwiecień 2019 r.

mgr Marcin Książek

Konserwator Dział Sztuki
mgr Marcin Książek
nr dypl.: ASP Kraków 8099
tel. 513-804-596

UZGODNIONO

dnia 01.07.2019

ZR. 5144. 2. 2019. AP
pzw ZR. 5144. 2. 2019
z HAU nmem

SPIS ZAWARTOŚCI

1. KARTA TYTUŁOWA	3
2. RYS HISTORYCZNY	4
3. OPIS OBIEKTU	4
4. BUDOWA TECHNOLOGICZNA OBIEKTU	5
5. OPIS WARUNKÓW PRZECHOWYWANIA OBIEKTU	5
6. STAN ZACHOWANIA ORAZ PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ	5
7. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH	6
A. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE	6
B. PROPONOWANY PROGRAM PRAC	6
8. FOTOGRAFIE	9
9. ZAŁĄCZNIKI	17

1. KARTA TYTUŁOWA

OBIEKT: kamienna kapliczka w typie filarowym z rzeźbą św. Floriana,

DATA POWSTANIA: 1768,

NR WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW: brak,

nr w gminnej ewidencji zabytków: 114,

AUTOR: nieznanym,

INSKRYPCJE: 1768

odrestaurowano

1854 1891 1969

2006

LOKALIZACJA: ul. Rynek przy nr31, miejscowość Dobczyce, powiat myślenicki,

WŁAŚCICIEL: Zarząd Dróg Wojewódzkich, nr działki 1757/1,

MATERIAŁ I TECHNIKA: obiekt wykonany z ciosów piaskowca, osadzonych jeden na drugim, łączonych na zaprawie wapienno-piaskowej, elementy rzeźbiarskie pełnoplastycznie rzeźbione, figura pokryta polichromią oraz złoceniami,

WYMIARY OGÓLNE: wysokość ok 5 m,

KSZTAŁT: kapliczka ma kształt rozbudowanego filara z pełnfigurálną rzeźbą św. Floriana na szczycie.

2. RYS HISTORYCZNY

Figura św. Floriana znajduje się na rynku w Dobczycach, obok strażnicy. Według inskrypcji wyrytej na postumencie kapliczka powstała w roku 1768. Figura została postawiona jako świadectwo głębokiej wiary w celu ochrony majątku i ludności przed pożarami. Na postumencie widnieją również daty renowacji kapliczki: 1854, 1891, 1969 oraz 2006. Kapliczka przed renowacją w 2006 roku była cała malowana, obecnie polichromowana i złocona jest jedynie figura św. Floriana stojąca na kamiennym postumencie.

3. OPIS OBIEKTU

Podstawę kapliczki stanowi podwojony kamienny podest mający formę schodków. Na podeście spoczywa masywny rozbudowany postument. Postument jest trójdzielny w dolnej kondygnacji ma formę zwielokrotnionego filara z bazą u dołu i gzymsem u góry. Na środku filara znajduje się płycina wpisana w kwadrat o obciętych narożnikach z rytą i malowaną na czerwono datą powstania kapliczki oraz datami odnowienia. W drugiej kondygnacji filar posiada bazę, a po bokach jest flankowany esownicami (podwójnymi wolutami z których większa znajduje się na dole, a mniejsza na górze). Na środku filara znajduje się wpisana w kwadrat ryta ramka z obciętymi narożnikami a w niej chrystogram (ramka i chrystogram malowane na kolor czerwony). Analogiczne od tyłu kapliczki w ramce znajduje się monogram Matki Boskiej. W trzeciej kondygnacji występuje wydatny gzymś wznoszący się półkuliście wokół dużej muszli. Bezpośrednia podstawa figury ma nieregularny kształt ozdobiona jest rytym w formie prostego kartusza i flankowana jest esownicami.

Święty Florian przedstawiony jest jako młody mężczyzna krępej budowy ciała, w stroju rzymskiego żołnierza bez uzbrojenia. Stoi w kontrapoście ze wzrokiem skierowanym w prawo i ku dołowi. Na głowie ma hełm ozdobiony złotymi elementami i pióropuszem. Ma długie włosy opadające na ramiona. W prawej ręce lekko ugiętej w łokciu trzyma przechylone naczynie, rodzaj czerpaka, z którego wylewa się woda na płonącą kamienicę stojącą się u jego stóp. W lewej dłoni trzyma czerwoną chorągiew. Ramiona i plecy świętego okrywa zapięty na złotą klamrę czerwony długi płaszcz. Szarą zbroję zdobią złote elementy. Poniżej święty ubrany jest w zieloną spódnicę sięgającą do połowy ud. Na stopach święty ma długie szare buty. Nad figurą świętego zamontowany jest na stalowej konstrukcji

baldachim z blachy walcowanej wygiętej w łuk. Baldachim posiada ozdobne falbanki wycięte z blachy.

4. BUDOWA TECHNOLOGICZNA OBIEKTU

Obiekt wykonany jest z piaskowca. Bryła obiektu składa się z ciosów kamienia łączonych zaprawą wapienno-piaskową i są to kolejno: cokół, filar, gzyms oraz kamienna rzeźba pełnfiguralna św. Floriana. Figura jest polichromowana oraz złożona. Całość kapliczki jest zakryta daszkiem z blachy walcowanej osadzonej na metalowym stelażu. Jest on mocowany do postumentu.

5. OPIS WARUNKÓW PRZECHOWYWANIA OBIEKTU

Kapliczka jest obiektem wolnostojącym, w ekspozycji zewnętrznej, usytuowanym na rynku w Dobczycach w niewielkiej odległości od głównej arterii miasta. Obiekt stoi na wybrukowanym placu w otoczeniu drzew liściastych. Z uwagi na usytuowanie obiektu działają na niego wszystkie negatywne czynniki zewnętrzne, poczynając od opadów atmosferycznych, przez wysokie amplitudy temperatur, zanieczyszczenia powietrza jak i zagrożenie ze strony mikroflory oraz drzewostanu. Od bezpośredniego działania opadów osłania obiekt zadaszenie.

6. STAN ZACHOWANIA ORAZ PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Najgorszy stan zachowania przedstawia kamienny postument. Główne problemy, które możemy tam obserwować to przede wszystkim zielone naloty pochodzenia organicznego będące dowodem bytowania glonów i mchów. Tworzą one rodzaj zacieków na kamieniu ponieważ są wymywane przez opady atmosferyczne. Na kamieniu możemy obserwować również ciemne naloty i jest to najpewniej efekt zakurzenia i brudu osadzającego się w porach kamienia. Jednak głównym problemem są pociemniałe kity i uzupełnienia kamienia. Odcinają się one bardzo wyraźnie od naturalnego kamienia i tworzą niekorzystne efekty wizualne. Ponadto istnieją miejsca na postumencie gdzie kamień oraz uzupełnienia kamienia zaczynają się kruszyć. Ekspozycja zewnętrzna miała również negatywny wpływ na warstwę malarską mimo, że z daleka wygląda ona nie najgorzej zaczęła

się już pudrować. Na elementach żelaznych, szczególnie na łączeniach obserwujemy lokalnie niewielkie ogniska korozji w postaci rudawych nalotów tlenku żelaza.

7. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

A. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Mimo że obiekt przechodził gruntowną konserwację trzynaście lat temu jego obecny stan wymaga interwencji konserwatorskiej. Działania te mogą nosić znamiona tzw. konserwacji profilaktycznej czyli polegającej na usunięciu powstających szkodliwych nawarstwień na takim etapie aby nie dopuścić do powstania głębokich zmian korozyjnych zachodzących pod nimi, czy wzmocnieniu zdeintegrowanych miejsc, gdy tylko ten proces się rozpoczyna. Aby nie dopuścić do powstania głębszych zniszczeń konieczne będzie oczyszczenie kapliczki z brudu, kurzu oraz zielonych nalotów z glonów czy mchów. Następnie zaleca się uzupełnienie powstałych ubytków kamienia. Konieczne jest również miejscowe wzmocnienie obiektu przez impregnację oraz zabezpieczenie przed negatywnym wpływem środowiska i czynników atmosferycznych poprzez hydrofobizację. Aby przywrócić obiektowi jego pierwotne walory estetyczne konieczne jest ponowne scalenie kolorystyczne pociemniałych kitów oraz uzupełnienie i zabezpieczenie pudrującej się polichromii. Bliskie sąsiedztwo zieleni wysokiej przyczyniło się do rozwoju zanieczyszczeń biologicznych dlatego zaleca się podcięcie gałęzi w najbliższym sąsiedztwie kapliczki.

B. PROPONOWANY PROGRAM PRAC

CAŁY OBIEKT: ELEMENTY KAMIENNE

1. Wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej stanu zachowania obiektu przed konserwacją.
2. Odczyszczenie mechaniczne powierzchni kamienia za pomocą miękkich szczotek oraz pędzli z luźnych nawarstwień kurzu i brudu.
3. Zatrucie mikroflory przez powleczenie partii cokołowej kapliczki preparatem *Imprägnierung BFA* firmy Remmers lub innym o podobnym działaniu.

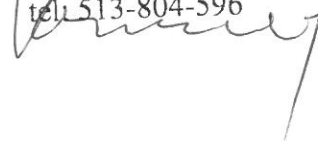
4. Odczyszczanie całej powierzchni kamienia za pomocą wody z dodatkiem 1% środka powierzchniowo czynnego (np. Vulpex bądź równoważny) oraz ewentualne doczyszczanie powierzchni parą wodną. W zależności od efektów odcyszczania, można próbować doczyścić najsilniej zabrudzoną powierzchnię metodą hydrodynamiczną. Ewentualne przebarwienia kamienia można odczyszczać chemicznie np. okładami z celulozy: oraz wody utlenionej bądź 5 % kwasu fluorowodorowego, czy okładami z kwaśnego węgla amonowego. Metodę chemiczną dobieramy na podstawie prób konserwatorskich. Polichromie można próbować odczyścić: parą wodną, wodą z dodatkiem detergentu (np. Vulpex) bądź mechanicznie za pomocą gąbek poliuretanowych np. Wishab lub lateksowych np. Cleanmaster.
5. Impregnacja kamienia preparatem krzemooorganicznym KSE 300 firmy Remmers poprzez powlekanie, bądź za pomocą iniekcji i miejscowego wzmacniania odspojień.
6. Uzupelnienie ubytków zaprawą firmową Restauriermörtel firmy Remmers bądź jej równoważnikiem, barwioną w masie suchymi pigmentami ziemnymi odpornymi na środowisko alkaliczne. Płaszczyznę uzupełnień opracowujemy fakturalnie w celu odwzorowania powierzchni kamienia. Miejscowo w celu poprawienia adhezji uzupełnienia do oryginalnego materiału można zastosować jako podkład warstwę żywicy akrylowej Haftfest firmy Remmers (żywica rozcieńczona z wodą destylowaną w stosunku 1:1). W trakcie uzupełniania istotne jest opracowanie elementów kamiennych, tak, aby nadać im odpowiednią architektoniczną formę.
7. Scalanie kolorystyczne zmienionych kitów, które posiadają odpowiednią fakturę i formę za pomocą suchych pigmentów ziemnych ze spoiwem krzemooorganicznym lub farb mineralnych barwionych pigmentami ziemnymi.
8. Uzupelnienie brakujących spoin pomiędzy blokami kamienia zaprawą wapienno - piaskową. Spoina ma być opracowana fakturalnie tak aby odcinać się wizualnie od elementów kamiennych. Do spoinowania można wykorzystać zaprawę Historic Kalkspatzenmörtel firmy Remmers (bądź równoważną), bądź sporządzić spoinę samodzielnie wg receptury: 3 części kruszywa, 1 część cementu portlandzkiego oraz 0,5 części wapna dołowanego.
9. Do scalenia kolorystycznego bądź odtwarzania oryginalnych warstw malarskich sugeruje się wykorzystać pigmenty mineralne firmy Kremer ze spoiwem krzemianowym.

10. Z uwagi na szybkie zmiany w obrębie kapliczki po ostatniej konserwacji zaleca się hydrofobizację całej bryły kapliczki. Stosujemy metodą powlekania, środkiem impregnującym na bazie silanowo/siloksanowej, np. preparatem Funcosil WS firmy Remmers, bądź jego równoważnikiem.
11. Odczyszczenie metodą hydrodynamiczną schodów okalających kapliczkę. Impregnacja kamiennych schodów np. impregnatem do piaskowca firmy Feda, Tenax bądź równoważnym.
12. Opracowanie dokumentacji powykonawczej i fotograficznej.

ELEMNTY METALOWE: ZADASZENIE

1. Miejsca wokół ognisk korozji odczyszczamy ręcznie przy użyciu drobnych szczotek z włosiem z włókna szklanego, bądź włosiem z miękkich metali kolorowych.
2. W miejscach ognisk korozji, stosujemy inhibitory (np. Tanina) lub zabezpieczenie antykorozyjne, chlorokauczukowe powłoki antykorozyjne
3. Malowanie farbą strukturalną np. Lowigraf firmy Polifarb Dębica i nawierzchniowo farbą Schill w odpowiedniej kolorystyce.

Konserwator Dziej Sztuki
mgr Marcin Książek
nr dypl.: ASP Kraków 8099
tel. 513-804-596

8. FOTOGRAFIE

Fot. 1. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach widok ogólny. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 2. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok od frontu na chrystogram, który wymaga uczynienia oraz zmienione kolorystycznie kity. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 3. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na postument od frontu, widoczne również ciemne zacieki z brudu oraz naloty organiczne. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 4. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na postument z boku, kamień zainfekowany przez glony. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 5. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na postument z boku, kamień zainfekowany przez glony i porosty. Widoczne również przebarwienia kitów. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 6. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok od frontu, widoczne ubytki kamienia. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 7. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na postument od tyłu, widoczne pociemniałe i zmienione kolorystycznie kity. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 8. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na postument od tyłu, widoczne pociemniałe i zmienione kolorystycznie kity. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 10. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok ogólny na figurę oraz baldachim. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 11. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na figurę, widoczne ubytki kamienia i pudrująca się warstwa malarska. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 1. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach widok ogólny. Fot. M. Książek 2019r.

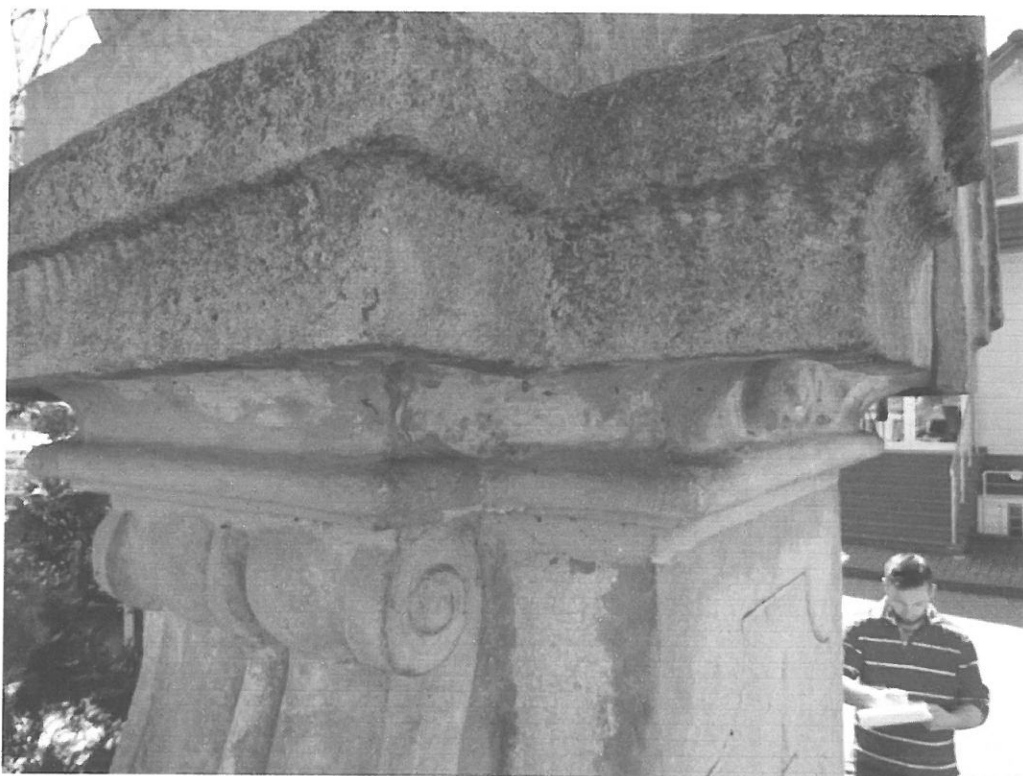
Fot. 2. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok od frontu na chrystogram, który wymaga uczytelnienia oraz zmienione kolorystycznie kity. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 3. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na postument od frontu, widoczne również ciemne zacieki z brudu oraz naloty organiczne. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 4. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na postument z boku, kamień zainfekowany przez glony.
Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 5. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na postument z boku, kamień zainfekowany przez glony i porosty. Widoczne również przebarwienia kitów. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 6. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok od frontu, widoczne ubytki kamienia. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 7. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na postument od tyłu, widoczne pociemniałe i zmienione kolorystycznie kity. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 8. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na postument od tyłu, widoczne pociemniałe i zmienione kolorystycznie kity. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 9. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok ogólny na figurę oraz baldachim. Fot. M. Książek 2019r.

Fot. 10. Kapliczka Św. Floriana w Dobczycach, widok na figurę, widoczne ubytki kamienia i pudrująca się warstwa malarska. Fot. M. Książek 2019r.

9. ZAŁĄCZNIKI